Blaga & misterije
36,184 followers
Follow Page

LOKALITETI I ISTRAŽIVANJA

Plomin u pričama barunice Tonetti koje QR kodovi nisu uspjeli ispričati

PIŠE: **ANA MIČIĆ** 27/11/2025, 13:26

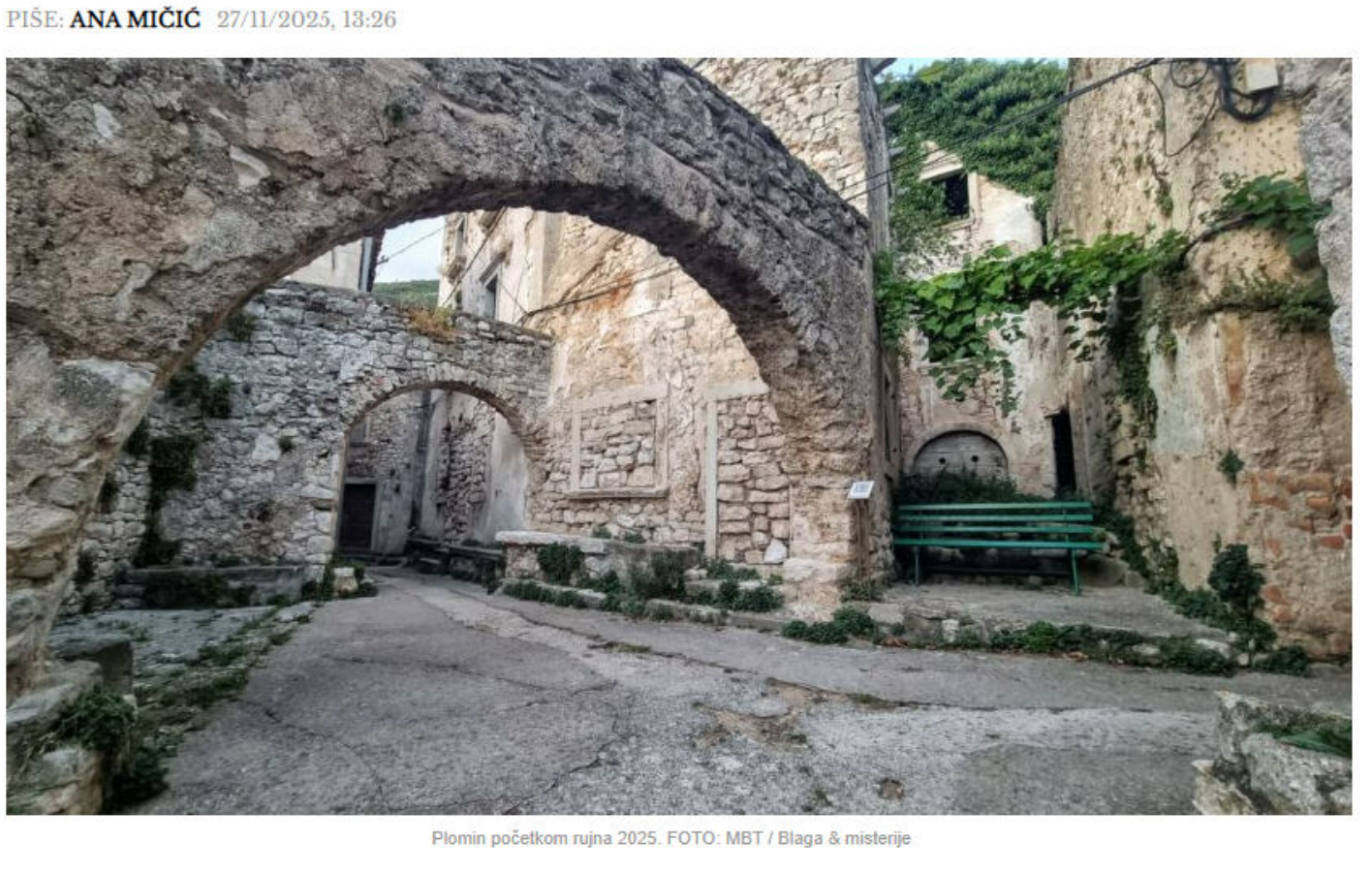
Plomin početkom rujna 2025. FOTO: MBT / Blaga & misterije

Posljednje nedjelje rujna 2025. Plomin nas je dočekao u miru. Spremala se kiša i mjesto je djelovalo prazno, ali ne napušteno. Nigdje ljudi, a posvuda tragovi života. Rustikalno uređene klupe, pažljivo složene cvjetne posude i male terase koje kao da čekaju kratki predah ili fotografiju.

Plomin početkom rujna 2025. FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Svaka uličica skrivala je novi kutak. Jedna otkriva pogled prema Plominskom zaljevu, druga vodi prema trgu, treća izlazi na bedeme koji se poput kamene ograde savijaju oko grada. Plomin nas je pratio tihom atmosferom koja je istaknula sve ono što bi ljeti možda prošlo nezapaženo.

Plomin početkom rujna 2025. FOTO: MBT / Blaga & misterije

Mjesto koje je starije od većine priča

Kad se govori o baštini općine Kršan, Plomin je jedna od središnjih točaka. Nalazi se na uzvisini od 168 metara, pod Plominskom gorom, s pogledom prema Kvarneru, Cresu, Rijeci i istarskom kopnu. Povijest mu seže u drugo tisućljeće prije Krista, kada je ovdje postojala prapovijesna gradina. U prvom tisućljeću prije Krista gospodare njime Liburni, pomorski narod koji oblikuje identitet ovog dijela Istre. U podnožju se razvija luka, a Flanona, kako se tada nazivao, postaje trgovačko središte.

Plomin početkom rujna 2025. FOTO: MBT / Blaga & misterije

Rimsko doba donosi mu status municipija. Plinije Stariji naziva njegove stanovnike Flanatima, a Kvarnerski zaljev dobiva ime *Sinus Flanaticus*. Bio je to najzapadniji rub provincije Dalmacije. Nakon propasti Rimskog Carstva, vlast mijenjaju Istočni Goti, Bizant, Langobardi, a od 788. Franci. Srednji vijek ga uvodi pod Akvilejskog patrijarhata, a od 1420. pod Mletačku Republiku.

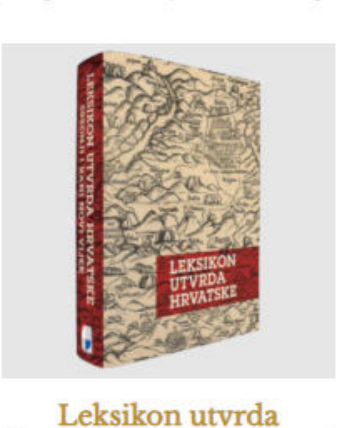
Leksikon utvrda Hrvatske – srednji i rani novi vijek
69 €
DODAJ U KOŠARICU

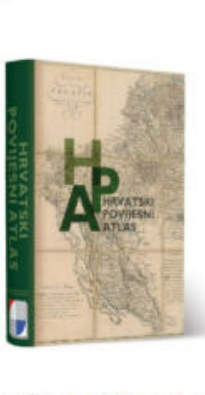
Hrvatski povijesni atlas
69 €
DODAJ U KOŠARICU

Tada Plomin postaje važna, ali i najizloženija mletačka utvrda na istarskoj obali. Teško stradava u uskočkim napadima, posebno 1599. godine, te kasnije za vrijeme Uskočkog rata. No, srednjovjekovni bedemi iz 13. i 14. stoljeća, kao i renesansni obrambeni zidovi iz 16. i 17. stoljeća, i danas su tu, utisnuti u njegov izgled i ritam.

Plominski zaljev početkom rujna 2025. FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Između svjetskih ratova dio je fašističke Italije, a kraj Drugog svjetskog rata dočekuje gotovo opustošen. Sve se mijenja krajem šezdesetih. Izgradnja termoelektrane 1969. postaje prijelomni trenutak za Plomin. Počinje iseljavanje. Kuće se zatvaraju, ulice se prazne, a Plomin polako gubi život koju je imao kroz stoljeća. Dodatni udarac stiže 1981. otvaranjem tunela Učka. Promet se preusmjerava, a Plomin više nije na glavnom putu.

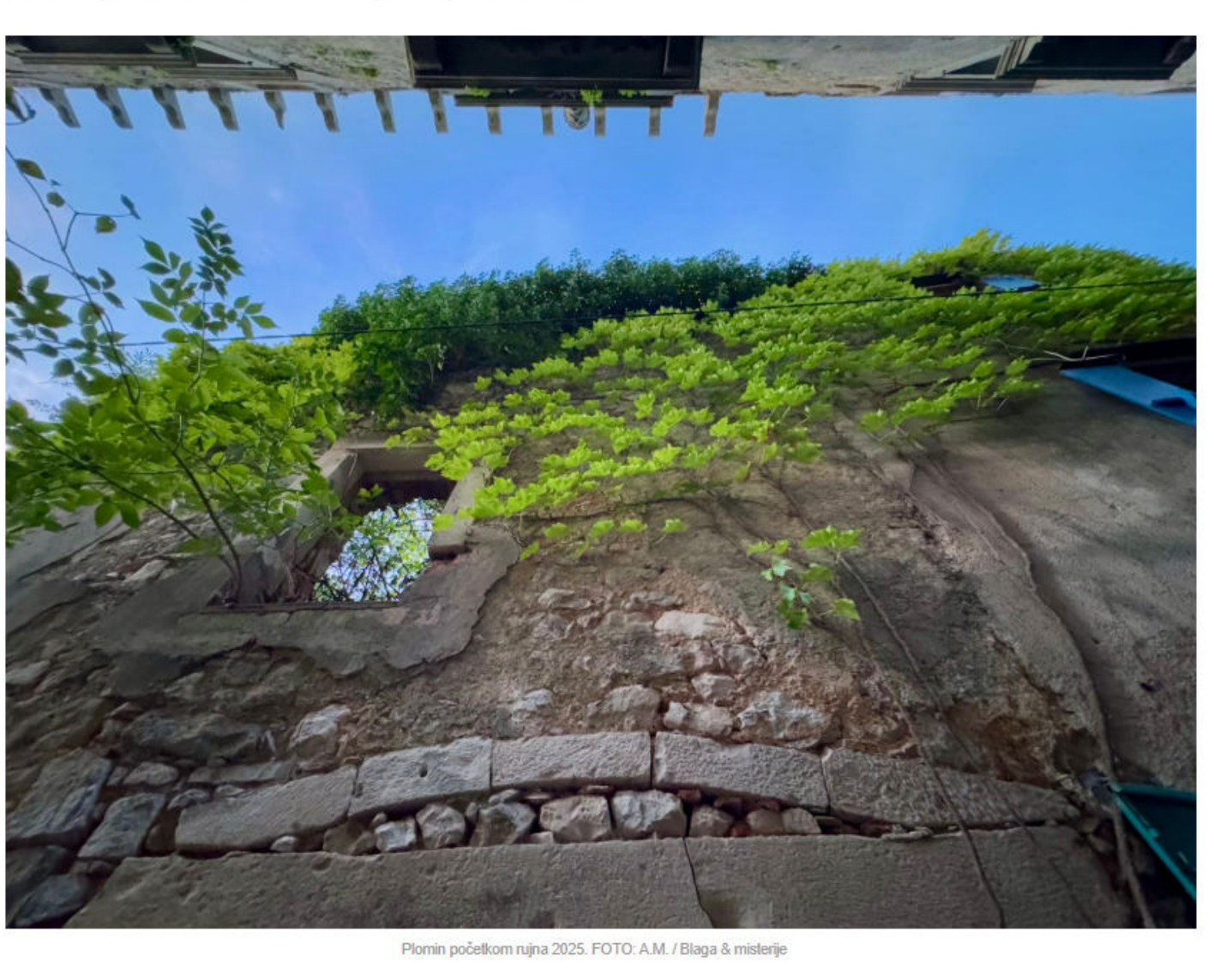
Plomin početkom rujna 2025. FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Grad u kamenu

U Plomin se ulazi kroz očuvana sjeverna vrata. Nakon njih počinju uske ulice koje se spajaju, presijecaju i nestaju iza kamenih kuća. Komunalna palača La Tura stoji na trgu i čuva gradski identitet, a renesansne i barokne palače govore o vremenu prosperiteta.

Artemidor iz Efeza spominje Flánon još 100. godine prije Krista. Malo je mjesta koja se mogu pohvaliti takvim kontinuitetom. Najvrjednije građevine su crkve, osobito one koje nose tragove najstarije hrvatske baštine.

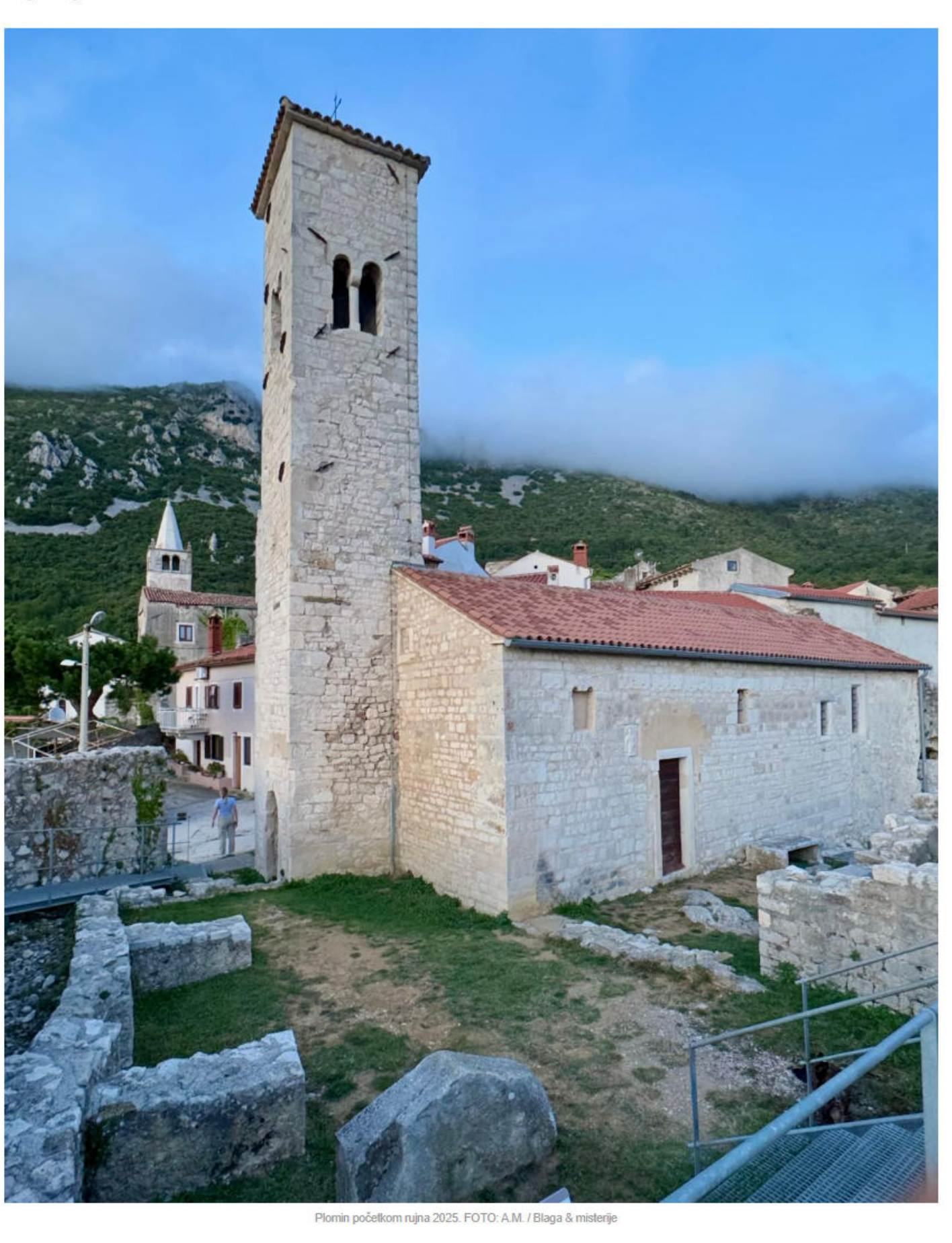
Plomin početkom rujna 2025. FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Crkvica svetog Jurja Starog iz 11. stoljeća ima jedan od rijetkih očuvanih romaničkih zvonika u Istri. Na njezinu je vanjskom zidu uzidan Plominski natpis, jedan od najstarijih sačuvanih pisanih tragova hrvatskog jezika. Riječ je o kamenom reljefu iz 11. stoljeća na kojem je prikazan muškarac u antičkoj tunici s granom u ruci. To je Silvan, ilirsko-rimski bog flore i faune, no plominski su ga žitelji kasnije vjerojatno tumačili kao svetog Jurja, čiji se blagdan slavi 23. travnja. Tako su po njemu i nazvali crkvu.

Plominski natpis – spoj dviju kultura na jednoj ploči

Na antički reljef naknadno je uklesan glagoljski zapis: "SE E PIS'L S" (prevedeno na hrvatski: "Ovo je pisao S..." Ta kombinacija rimskog reljefa i glagoljskog natpisa svjedoči o ranom paralelizmu dviju kultura na istarskom prostoru: romanskom, utjelovljenom u antičkom motivu, i slavenskom, odnosno hrvatskom, zapisanom glagoljicom i jezikom.

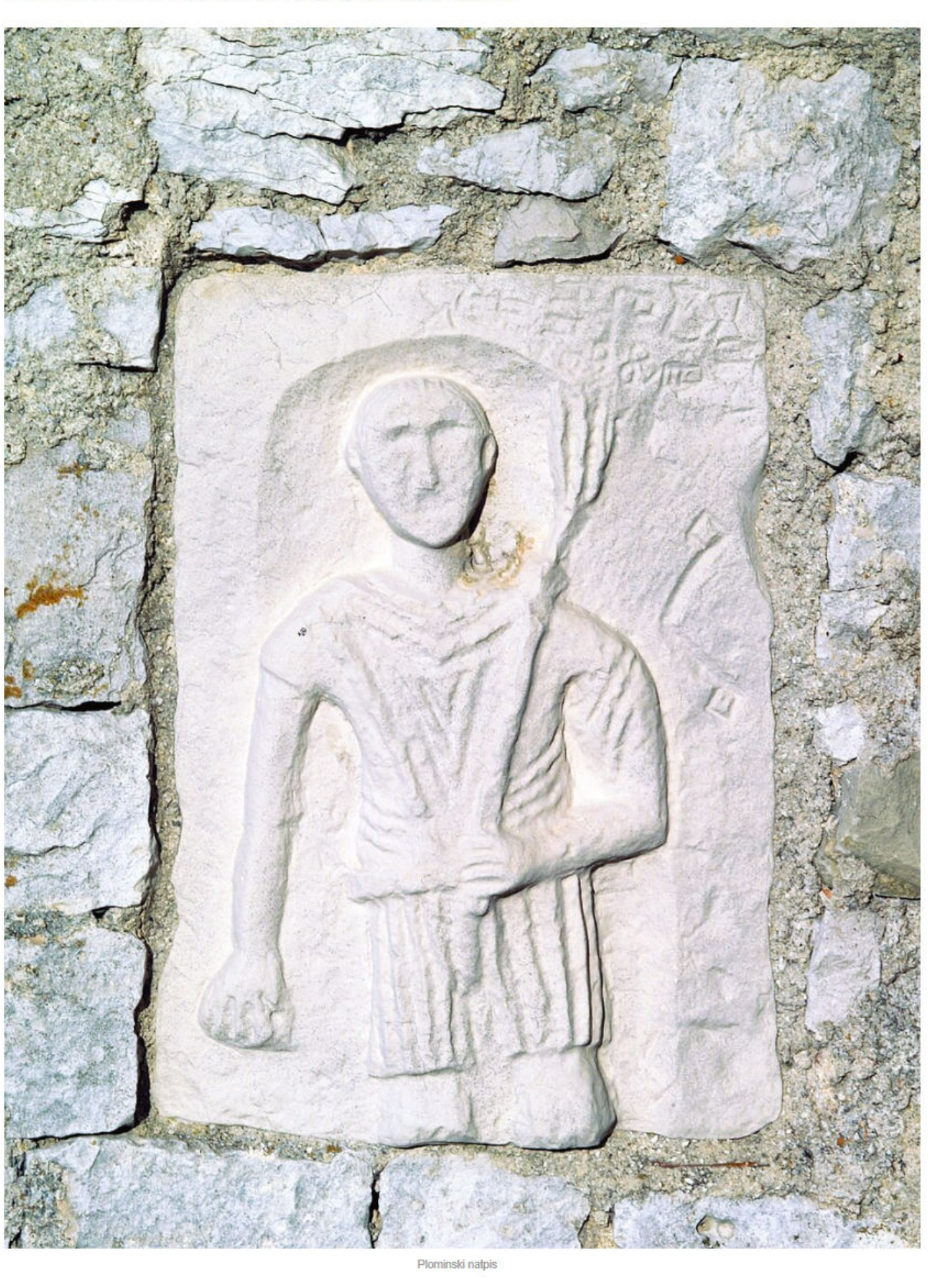
Plominski natpis

Paleografska analiza otkriva da natpis sadrži oblu glagoljicu, pismo koje je bilo u upotrebi prije razvoja uglate glagoljice, što pokazuje da natpis pripada najranijem sloju glagoljaštva. Zbog toga se Plominski natpis ubraja među najstarije spomenike hrvatskog jezika, zajedno s Valunskom pločom i Krčkim natpisom, koji također potječu iz 11. stoljeća i nose tragove staroslavenskog jezika.

Njegova važnost bila je prepoznata i izvan Hrvatske. 1971. godine izložen je u Parizu, a danas se original čuva u Zagrebu, dok je u Plominu postavljena vjerna replika. Uz crkvicu se veže i raspelo iz 13. stoljeća te duga tradicija zavjetnih poklona plominskih pomoraca koji su svetom Jurju zahvaljivali za mirna mora i siguran povratak.

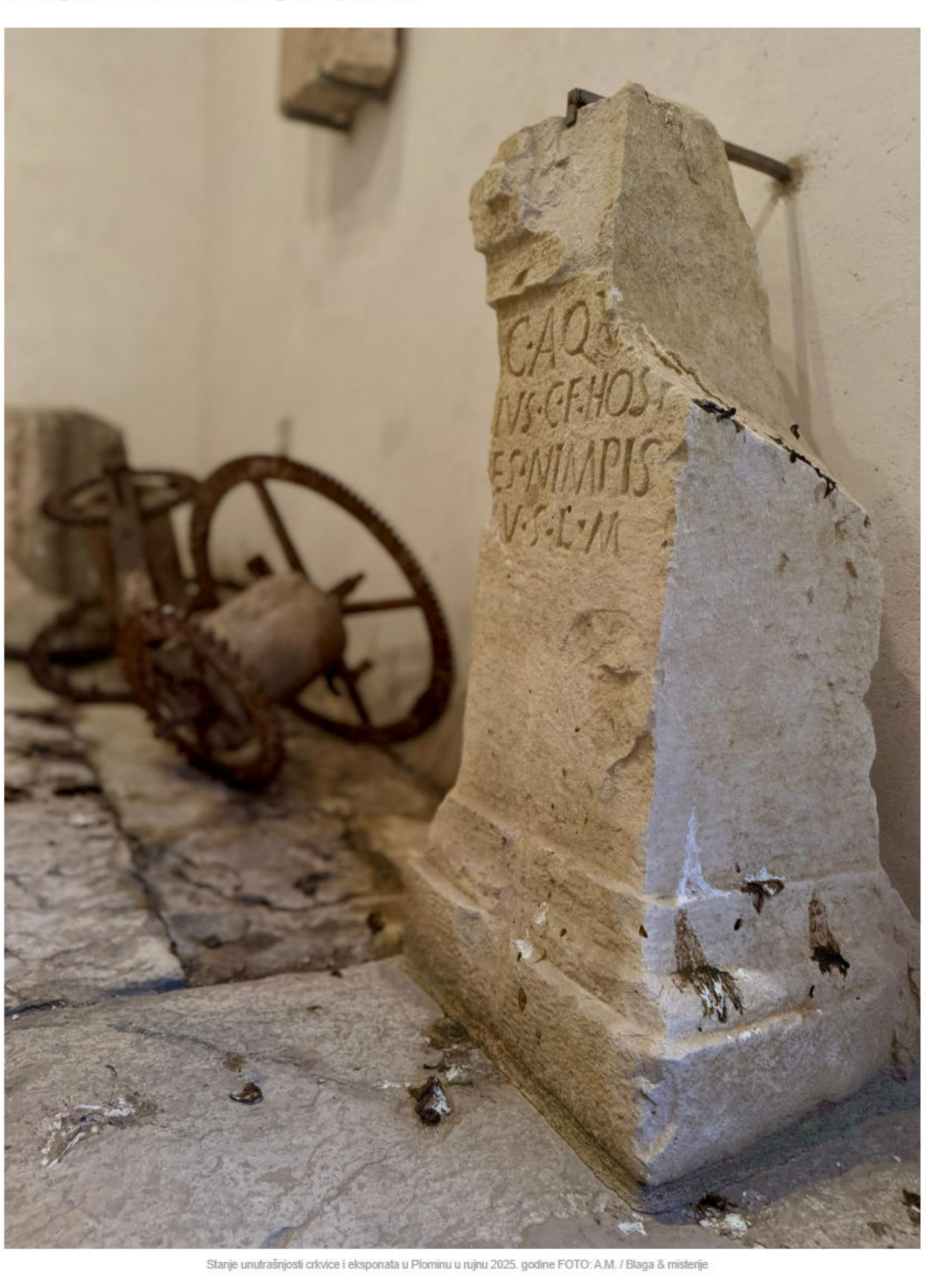

Stanje unutrašnjosti crkvice i eksponata u Plominu u rujnu 2025. godine FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Obitelj koja je oblikovala Plomin

Pisati o prošlosti Plomina i njegove luke nemoguće je bez spomena barunske obitelji Tonetti, koja se 1600. godine doselila iz Belluna u Istru kako bi administrativno vodila grad pod zastavom Venecije. Imali su velike posjede, bavili se trgovinom i pomorstvom. Tako ostaje zapisano da su posjedovali više jedrenjaka i dali niz vrsnih kapetana duge plovidbe.

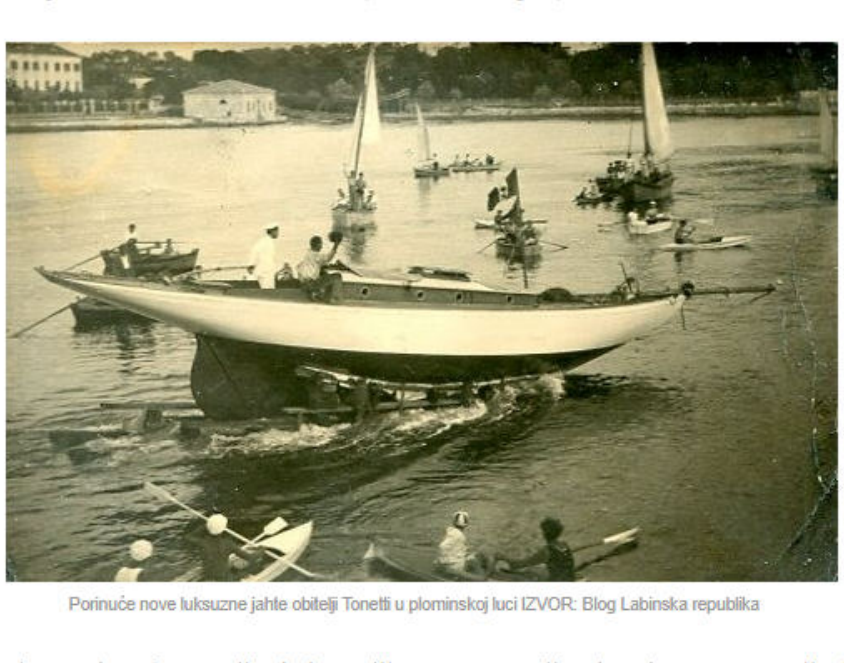
Porinuće nove luksuzne jahte obitelji Tonetti u plominskoj luci IZVOR: Blog Labinska republika

Tako je među četvoricom braće posljednje velike generacije dvadesetog stoljeća, Florianom, Giussepeom, Matteom i Giovannijem, najdublji trag ostavio potonji. Poznat je i kao "crveni barun". Bogat, samostalan i nemiran, stao je na stranu rudara tijekom Labinske republike 1921. godine, a za vrijeme Drugog svjetskog rata priključio se Pokretu otpora nakon njemačke okupacije Italije i završio u zatočeništvu.

Plomin s pogledom na zaljev početkom rujna 2025. FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Često je boravio u Istri, više u obližnjem kaštelu u Kršanu nego u Plominu. Od kaštela se oprostio 1940., kada je u noćnom požaru izgorio njegov veći dio. Kršanci su pričali da je požar možda bio namjeran kako bi obitelj dobila odštetu uoči pada fašizma. Iako je politički bio ljevičar, u trgovini nije praštao dugove, pa je ostala izreka da, "iako smo braća, kese nam nisu sestre". Poslije rata nastavio je politički rad kao član Socijalističke partije u talijanskom parlamentu.

Pogled s Plomina na dolinu početkom rujna 2025. FOTO: A.M. / Blaga & misterije

O bogatstvu obitelji svjedoče i dvije fotografije iz tog vremena koje su objavljene na jednom blogu 2012. godine. Na jednoj se vidi porinuće njihove nove luksuzne jahte u plominskoj luci, događaj koji je bio prava fešta. Među uzvanicima bio je i mladi Ernesto Sestan, student iz Trenta, rođenjem Labinjan, koji će kasnije biti jedan od utemeljitelja *Talijanske enciklopedije*. Druga fotografija prikazuje sprovod njegova brata, kapetana duge plovidbe, Floriana de Tonettija, preminulog 27. rujna 1931. godine. Povorka prolazi ispred njihove kuće u središtu plominske luke i pokazuje koliko je ta obitelj bila duboko povezana s gradom.

Digitalna priča koja ne radi

Kao završni korak obilaska pokušali smo isprobati digitalni vodič koji je trebao biti snažan most između prošlosti i posjetitelja. Turistička zajednica općine Kršan u suradnji s tvrtkom Equinox Vision osmislila je AR turu u kojoj se virtualna barunica Tonetti pojavljuje na deset lokacija i vodi posjetitelje kroz Plomin. Govori hrvatski, dijelom čakavski i dijelom venetski, priča o obitelji pomoraca i brodovlasnika, objašnjava povijesne slojeve i vraća glas ulicama koje su danas tihe.

OPREZ!
OPASNOST OD PADA
DIJELOVA GRAĐEVINE
Plomin početkom rujna 2025. FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Sve to zvuči izvrsno. No, QR kodovi koje smo skenirali nisu vodili nikamo. Aplikacija Equinox XR više se ne može pronaći u Google Play trgovini ni u Apple App Storeu. Bez nje QR kodovi su samo ukras. Projekt koji je trebao biti najmoderniji dio interpretacije postao je praktično nedostupan.

Equinox Vision, tvrtka koja je razvila platformu, prestala je s radom u veljači 2025. godine. U svojoj objavi naveli su da im to ne pričinjava zadovoljstvo, ali da su činjenice neupitne i da je poslovanje postalo neodrživo. Time je cijela AR priča zamrznuta, iako je ideja bila izvanredna.

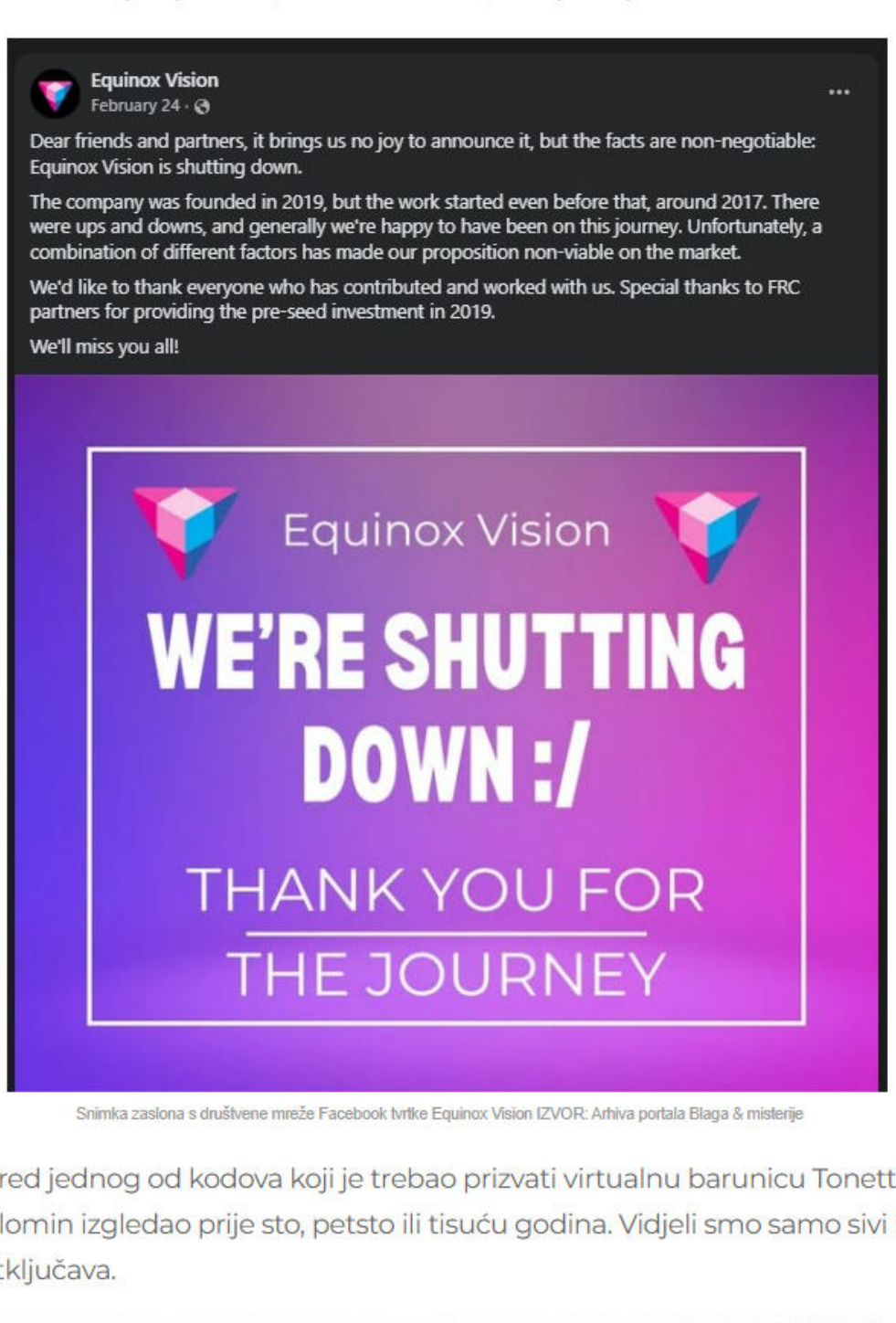
Equinox Vision
February 24 ·

Dear friends and partners, it brings us no joy to announce it, but the facts are non-negotiable: Equinox Vision is shutting down.

The company was founded in 2019, but the work started even before that, around 2017. There were ups and downs, and generally we're happy to have been on this journey. Unfortunately, a combination of different factors has made our proposition non-viable on the market.

We'd like to thank everyone who has contributed and worked with us. Special thanks to FRC partners for providing the pre-seed investment in 2019.

We'll miss you all!

Snimka zaslona s društvene mreže Facebook tvrtke Equinox Vision IZVOR: Arhiva portala Blaga & misterije

Stajali smo ispred jednog od kodova koji je trebao prizvati virtualnu barunicu Tonetti i pokazati nam kako je Plomin izgledao prije sto, petsto ili tisuću godina. Vidjeli smo samo sivi kvadrat koji više ništa ne otključava.

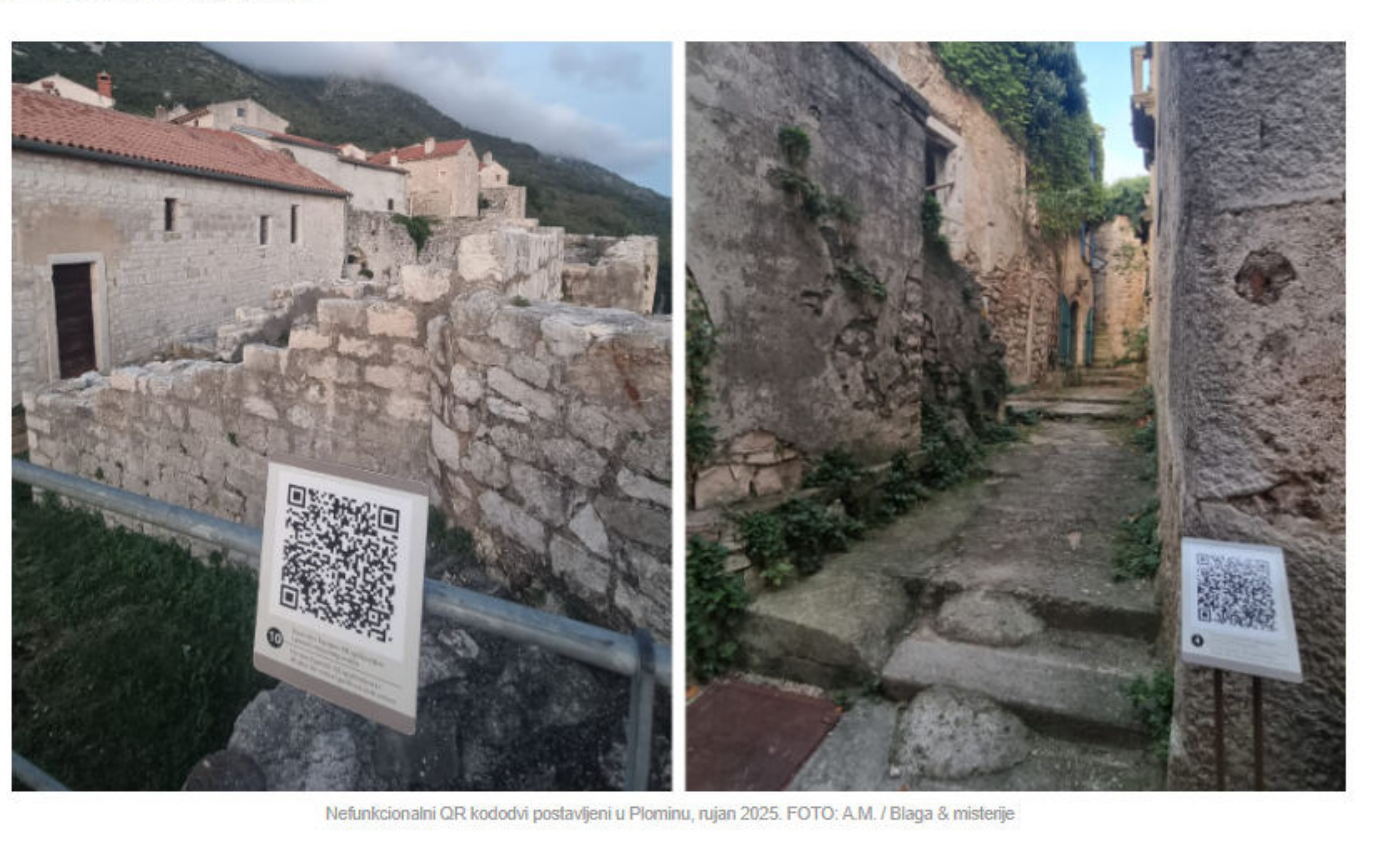
Nefunkcionalni QR kododvi postavljeni u Plominu, rujan 2025. FOTO: A.M. / Blaga & misterije

U tom trenutku još se jače osjetilo koliko je Plomin bogat i koliko zaslužuje tehnologiju koja radi. Počela je kiša, a cijelo je mjesto djelovalo kao da čeka novu priliku da svoju priču ispriča jasno, dostupno i potpuno.

Plomin u rujnu 2025. godine FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Plomin u rujnu 2025. godine FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Plomin u rujnu 2025. godine FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Plomin u rujnu 2025. godine FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Plomin u rujnu 2025. godine FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Plomin u rujnu 2025. godine FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Plomin u rujnu 2025. godine FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Plomin u rujnu 2025. godine FOTO: A.M. / Blaga & misterije

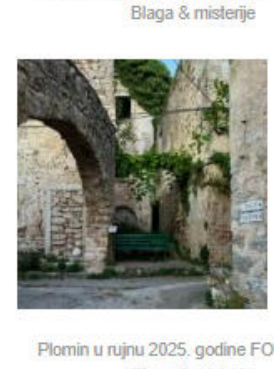
Plomin u rujnu 2025. godine FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Plomin u rujnu 2025. godine FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Plomin u rujnu 2025. godine FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Plomin u rujnu 2025. godine FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Plomin u rujnu 2025. godine FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Plomin u rujnu 2025. godine FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Plomin u rujnu 2025. godine FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Plomin u rujnu 2025. godine FOTO: A.M. / Blaga & misterije

Plominski zaljev početkom rujna 2025. FOTO: MBT / Blaga & misterije

* * *

Ovaj članak sedmi je dio serijala *(NE)ISTRAŽENA HRVATSKA: Održivost baštine* autorice Ane Mičić koji je objavljen u sklopu projekta Poticanje novinarske izvrsnosti u 2025. godini Agencije za elektroničke medije.

POŠALJI PRIJATELJU!
Facebook WhatsApp Telegram E-pošta X

#ISTARSKA #IZBOR #NEISTRAŽENA HRVATSKA: ODRŽIVOST BAŠTINE #ZAVIČAJNA BAŠTINA